Маріупольський проспект Миру: подорож у часі

https://mrpl.city/blogs/view/prospekt-miru-podorozh-u-chasi

25 жовтня 2018, четвер
Автор: **Ольга Демідко (Маріуполь)**
Автор: **MRPL.CITY**

Пропоную здійснити невелику подорож у часі. Сьогодні ми спробуємо повернутися в Маріуполь XIX ст., відчути шум його центральної вулиці 100 років тому, в епоху, коли ще не було автомобілів і комп'ютерів. Ми познайомимося з історією найстарішої та найголовнішої вулиці міста – проспектом Миру. Дізнаємося, які історії та таємниці зберігають її будівлі.

Проспект Миру, він же пр. Республіки, раніше - Катеринниська вулиця, ще раніше - вулиця «Велика» – найголовніша,

стратегічно важлива вулиця як старого, так і сучасного Маріуполя, магістраль з минулого в сучасне. До 1876 р. вулиця в ужитку називалась *«Великою»*, а з вересня 1876 р. – *Катерининською*. Головна вулиця змінила свою назву на згадку про те, що Маріуполь виник з благословення імператриці Катерини II. Після Жовтневого перевороту вулиця стала офіційно називатись *проспектом Республіки*, проте в ужитку слово «Республіка» опускалося. В часи «хрущовської відлиги» молодь дала свою неофіційну назву вулиці – *Брод*, скорочено від «бродвей». У 1960 р. на честь 90-річчя з дня народження В. І. Леніна проспект отримав ім'я *Леніна*. У 2016 році в рамках політики декомунізації вулицю було названо *проспектом Миру*.

Центральна вулиця Маріуполя пам'ятала засновника міста - преосвященного Ігнатія, по ній двічі проїжджав імператор Олександр I, гуляв великий пейзажист А. І. Куїнджі.

На честь 240-річчя з дня народження Маріуполя була проведена масштабна реконструкція Театрального скверу, завдяки якій центр Маріуполя став більш сучасним та європейським.

Читайте також: *Мариупольский сквер*[1] [2]

[1]Мариупольский сквер, Сергей Буров, mrpl.city, 14.10.2018, https://mrpl.city/blogs/view/mariupolskij-skver

[2]Internet Archive: https://archive.org/details/14_10_2018.sergij_burov.mrpl_city.mariupolskij_skver

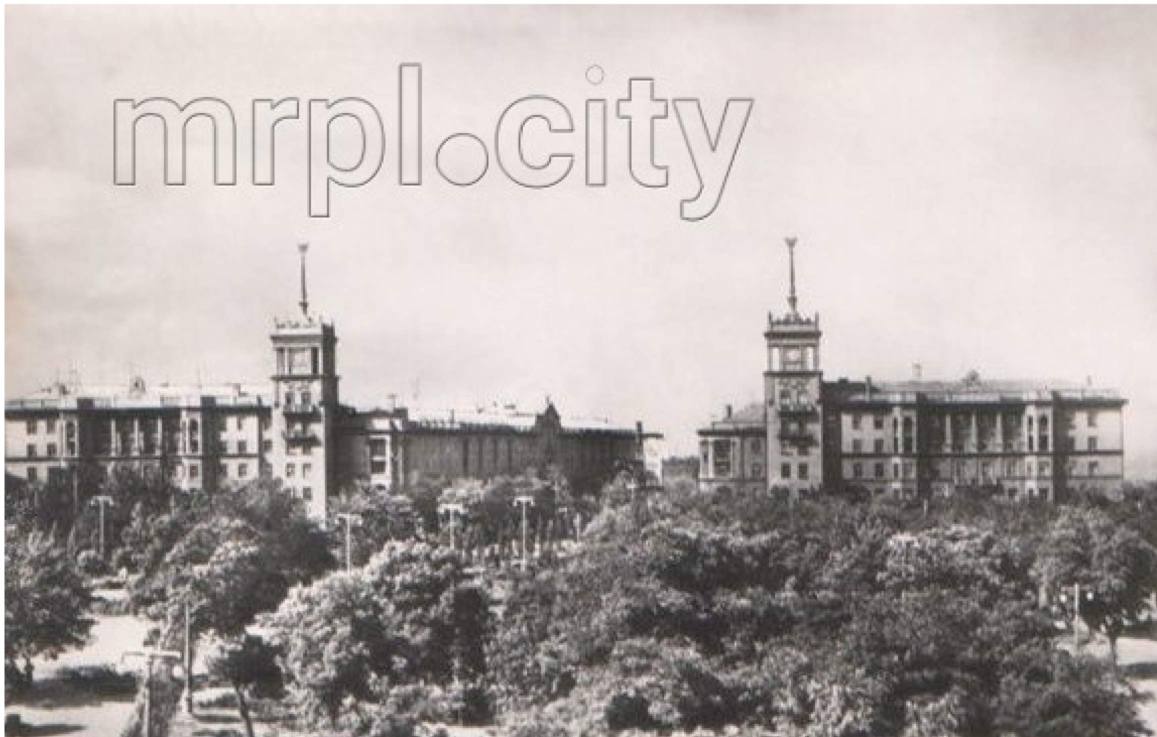

Про деякі архітектурні пам'ятки, розташовані на проспекті Миру, я вже розповідала раніше. Проте давайте згадаємо найголовніші з них. Все ж таки особливу увагу слід звернути на стару частину міста. Традиційно почнемо з будівлі драматичного театру в Маріуполі. Приміщення драмтеатру будувалося протягом 1956–1960-х рр. Будівля маріупольського Драматичного театру побудована в стилі радянського монументального класицизму з великою кількістю ліпних декорованих елементів. Варто зазначити, що будівля драматичного театру – одна з 6 памяток архітектури місцевого значення. Цікаво, що протягом кількох років площу перед приміщенням драмтеатру прикрашала монументальна арка, яку було зруйновано напередодні відкриття театру. Нині вона збереглася тільки на світлинах.

А якщо ми повернемося в минуле, то на місці театру побачимо чарівну *церкву святої Марії Магдалини*, фундамент якої був закладений ще в 1862 р. Сьогодні в Театральному сквері можна побачити скляний саркофаг, в якому зберігається фундамент церкви, а поруч незабаром буде встановлений під скляним куполом бронзовий макет церкви святої Марії Магдалини.[3]

[3]В Мариуполе установят бронзовый макет храма Марии Магдалины (ФОТО), Роман Катріч, mrpl.city, 08.10.2018, https://mrpl.city/news/view/v-mariupole-ustanovyat-bronzovyj-maket-hrama-marii-magdaliny-foto

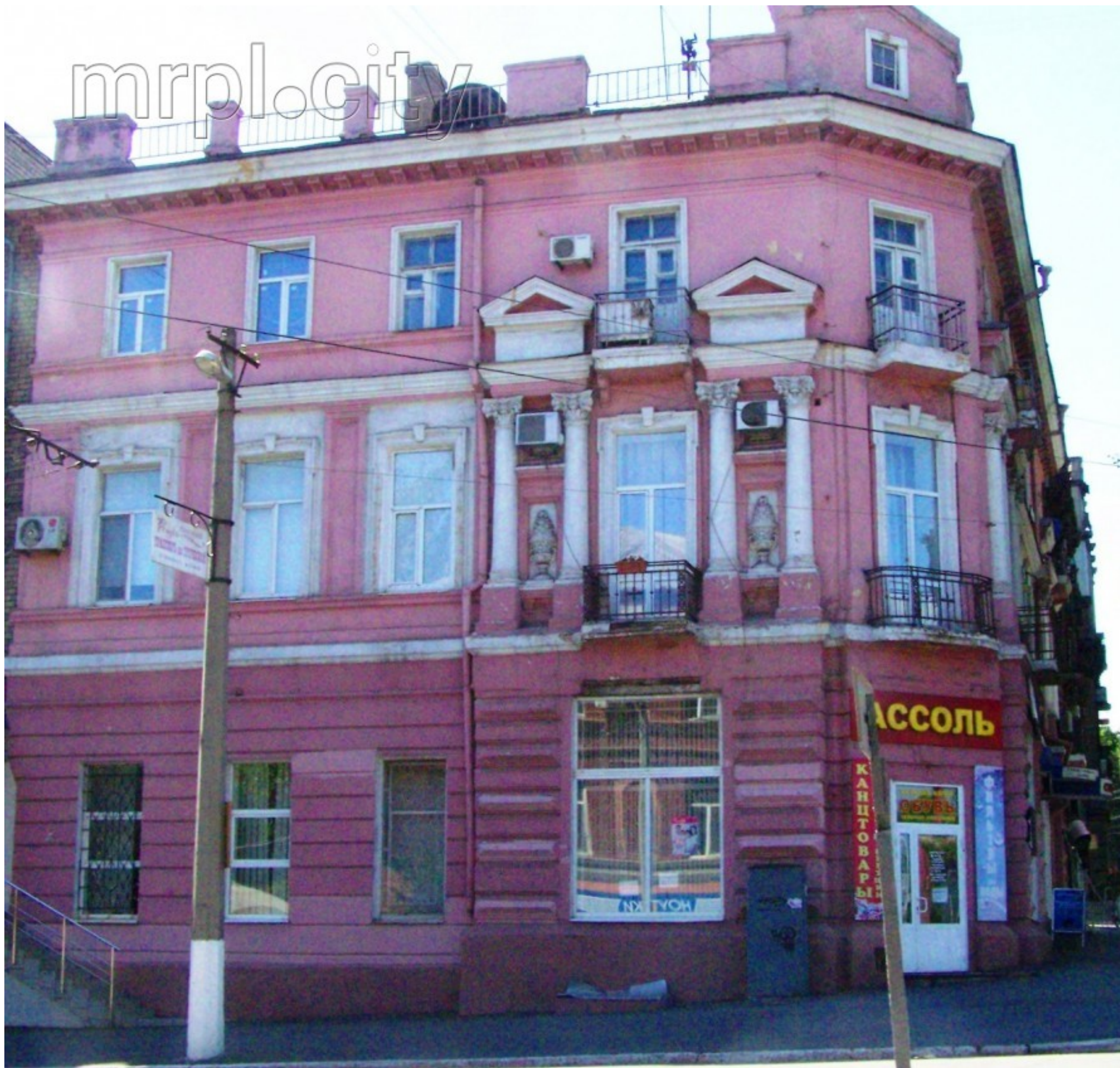

Гуляючи проспектом Миру, можна побачити унікальні *будинки зі шпилями*. Вони почали будуватися в 1953 р. за проектом Харківського інституту «Міськбудпроект», архітектором було призначено Л. Яновицького. Шпилі будинків видно з усіх точок міста, за своєю архітектурою будинки виділяються з навколишньої забудови і є головними орієнтирами старої частини міста. Два будинки розділяє проїжджа частина і тротуари вулиці Куїнджі. У 2000-х роках західний будинок зі шпилем був пофарбований у білий колір (східний залишився природного цегельного кольору). Будинки створені у традиціях класицизму середини XX століття: масивний рустований цоколь, арочні отвори в еркерах, колони та пілони іонічного ордера, ліпнина на стінах, кутові частини будинків вінчаються шпилями та фігурними парапетами. У центрі – 7-поверхова частина, до якої примикають 4- і 5-поверхові крила. Завдяки шпилям будівлі є архітектурним акцентом перетину проспекту Миру і вулиці Куїнджі. Обидва будинки зі шпилями є пам'ятками архітектури місцевого значення.

Читайте також: *Мариуполь: каким он был, какой он есть*[4] [5]

[4]Мариуполь: каким он был, какой он есть, Сергей Буров, mrpl.city, 01.07.2017

[5]Internet Archive: https://archive.org/details/01_07_2017.sergij_burov.

Загадковим є будинок на *проспекті Миру, 40*. Для мене особисто це маріупольський будинок-хамелеон. Сьогодні тут розташована кав'ярня «IZBA-читальня». Однак до революції ця будівля належала адвокату Юр'єву, потім тут знаходилася редакція «Мариупольского справочного листка» (однієї з перших міських газет), був розміщений один з перших кінотеатрів. Тут же збиралися діти з першого піонерського загону. Але незабаром кіно, як кажуть, закінчилося, і в цьому особняку розмістилася сувора служба – НКВС. Характерно, що нацисти, захопивши місто восени 1941 р., відразу ж розмістили тут... гестапо. Напевно, тут перетнулися енергетичні потоки, як сказали б езотерики. А сам по собі будинок приємний поєднанням пілястр з фронтонами. Тут зустрічаються

mrpl_city.mariupol_kakim_on_byl_kakoj_on_est

бароко та ампір.

Читайте також: *Стерлись из памяти, но не из истории: потерянные храмы Мариуполя в видеотуре 360° (ВИДЕО 360°)*[6]

З 1905 р. чудово збереглось *колишнє відділення державного банку* (або Державна банківська контора). Цікаво, що і наразі тут

[6]Стерлись из памяти, но не из истории: потерянные храмы Мариуполя в видеотуре 360° (ВИДЕО 360°), Анастасія Папуш, mrpl.city, 24.10.2018, https://mrpl.city/news/view/sterlis-iz-pamyati-no-ne-iz-istorii-poteryannye-hramy-mariupolya-v-videoture-360-video-360

розташована фінансова установа – філія «Укрсоцбанку». Після чималих організаційних клопотів в 1867 році був створений Маріупольський громадський банк. Однак через кілька років він був закритий, швидше за все, з причини появи в першій половині 70-х років нових банківських установ. На замовлення Маріупольської міської думи в 1897 р. в Санкт-Петербурзі був складений проект представницької двоповерхової будівлі для Маріупольського відділення Державного банку. У 1905 р. Маріупольське відділення перейшло в нову будівлю, виконану в класичних архітектурних традиціях. Це найстаріша банківська будівля в Приазов'ї і на південному сході України. Саме через цей банк проходило фінансове забезпечення будівництва маріупольських металургійних заводів «Нікополь» і «Провіданс», зведення міських приватних і громадських будівель. Багатопромислові, сільськогосподарські і культурні об'єкти по всьому Маріупольському повіту виникли завдяки кредитним можливостям місцевого відділення Державного банку. Саме це відділення Державного банку СРСР забезпечувало надходження платежів на будівництво житлового фонду, індустріальних і соціальних об'єктів міста в 50-80-ті рр. минулого століття. Той факт, що до кінця шістдесятих років біля стін цього банку на першотравневі і листопадові свята встановлювалися трибуни, з яких партійні і радянські керівники, так би мовити, батьки міста вітали святкові колони демонстрантів, свідчить про центральну роль цього місця і банківської будівлі протягом всієї історії міста. Проте сьогодні будівля Маріупольської філії АКБ «Укрсоцбанк» виставлена на продаж.

Саме на центральній вулиці міста зберігся найстаріший кінотеатр у місті – *«Победа»*, тут маріупольці насолоджувалися театральним мистецтвом, відвідуючи Зимовий театр (розташовувався за адресою: пр. Миру, 24).

У будинку № 37 була розташована біржа, а у сусідньому будинку – кондитерський і булочний магазин. Нині будинок № 37 прикрашає меморіальна дошка, присвячена Георгію Антоновичу Костоправу – відомому перекладачу, румейському і радянському поету, класику літератури приазовських греків. На табличці вказано, що він у 1932–1935 рр. працював у редакції газети «Коллективістіс». Зазначимо, що редакція неодноразово змінювала своє місцезнаходження. І цей будинок – один з багатьох.

Читайте також: *В Театральном сквере Мариуполя снова изменился ландшафт, выросли зеленые холмы*[7]

Повертаючись у минуле, на вулиці Катерининській можна було побачити особняк Г. Гофа, сьогодні ж тут розташувалася редакція газети «Приазовский рабочий» і будівля залишається яскравою прикрасою головної вулиці міста.

[7] В Театральном сквере Мариуполя снова изменился ландшафт, выросли зеленые холмы, mrpl.city, 25.10.2018, https://mrpl.city/news/view/v-teatralnom-skvere-mariupolya-snova-izmenilsya-landshaft-vyrosli-zelenye-holmy

Багато будівель на проспекті Миру побудовані в післявоєнний час на місці зруйнованих одноповерхових будівель довоєнної споруди. Ці будинки побудовані в стилі *«сталінського ампіру»* (інша назва «сталінський неоренесанс», характерні риси: стилізація під початок XIX ст. епоху Наполеона, пізній класицизм або ампір (фр. Ампір – «імперія»). Зовні використовувалися жовта штукатурка, білі колони, біла ліпнина з великою кількістю радянської символіки (п'ятикутні зірки, серп і молот, барельєфи робітників). В інтер'єрі для прикраси використовувалися мармурові плити, бронзові лаврові вінки з радянською символікою, світильники, стилізовані під факели. Також в оформленні використовувалися елементи бароко. Придивимося? Бачимо безліч рельєфів з вищезгаданої символікою. У Маріуполі цього стилю дотримувались всього 5 років (з 1950 р.). Саме в стилі «сталінського ампіру» побудовані вже знайомі нам «будинки зі шпилями» та будинок № 24.

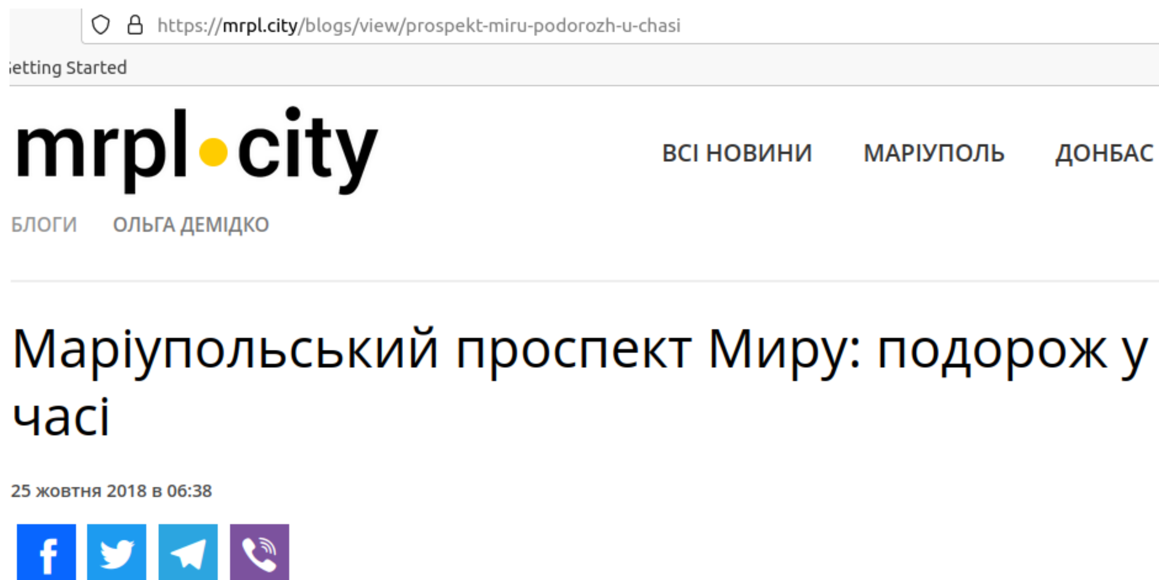
Крім інших важливих і унікальних споруд, все ж найбільше вражав своєю величчю і масштабами *Собор святого Харлампія* (побудований на місці ДТСААФ). Це було найбільше приміщення в історії Маріуполя, адже Харлампієвський собор вміщував п'ять тисяч осіб одночасно.

Проспект Миру сьогодні, як і колись - центральна вулиця міста... Розвинута, велика, затишна та історично важлива... *Головне – завжди пам'ятати, що зв'язок часів не розпадається. Те, що було вчора, існує і сьогодні – в пам'яті й слідах, які залишає людина. Ці сліди – вчинки, мистецтво і все, що побудоване...*

Читайте також: *В Мариуполе открылся креативный центр для творческих детей*[8]

[8] В Мариуполе открылся креативный центр для творческих детей, Анастасія Папуш, mrpl.city, 23.10.2018, https://mrpl.city/news/view/v-mariupole-otkrylsya-kreativnyj-tsentr-dlya-tvorcheskih-detej-foto

Скріншот - Оригінал

(1)

https://mrpl.city/blogs/view/prospekt-miru-podorozh-u-chasi

Getting Started

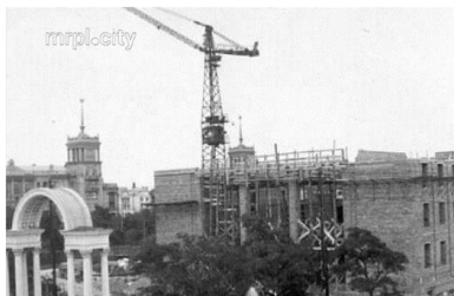

Пропоную здійснити невелику подорож у часі. Сьогодні ми спробуємо повернутися в Маріуполь XIX ст., відчути шум його центральної вулиці 100 років тому, в епоху, коли ще не було автомобілів і комп'ютерів. Ми познайомимося з історією найстарішої та найголовнішої вулиці міста – проспектом Миру. Дізнаємося, які історії та таємниці зберігають її будівлі.

Проспект Миру, він же пр. Республіки, раніше - Катерининська вулиця, ще раніше - вулиця «Велика» – найголовніша, стратегічно важлива вулиця як старого, так і сучасного Маріуполя, магістраль з минулого в сучасне. До 1876 р. вулиця в ужитку називалась *«Великою»*, а з вересня 1876 р. – *Катерининською*. Головна вулиця змінила свою назву на згадку про те, що Маріуполь виник з благословення імператриці Катерини II. Після Жовтневого перевороту вулиця стала офіційно називатись *проспектом Республіки*, проте в ужитку слово «Республіка» опускалося. В часи «хрущовської відлиги» молодь дала свою неофіційну назву вулиці – *Брод*, скорочено від «бродвей». У 1960 р. на честь 90-річчя з дня народження В.І. Леніна проспект отримав ім'я *Леніна*. У 2016 році в рамках політики декомунізації вулицю було названо *проспектом Миру*.

Центральна вулиця Маріуполя пам'ятала засновника міста - преосвященного Ігнатія, по ній двічі проїжджав імператор Олександр I, гуляв великий пейзажист А.І. Куїнджі.

На честь 240-річчя з дня народження Маріуполя була проведена масштабна реконструкція Театрального скверу, завдяки якій центр Маріуполя став більш сучасним та європейським.

Читайте також: Мариупольский сквер

Про деякі архітектурні пам'ятки, розташовані на проспекті Миру, я вже розповідала раніше. Проте давайте згадаємо найголовніші з них. Все ж таки особливу увагу слід звернути на стару частину міста. Традиційно почнемо з будівлі драматичного театру в Маріуполі. Приміщення драмтеатру будувалося протягом 1956–1960-х рр. Будівля маріупольського Драматичного театру побудована в стилі радянського монументального класицизму з

(2)

https://mrpl.city/blogs/view/prospekt-miru-podorozh-u-chasi

Getting Started

імператор Олександр І, гуляв великий пейзажист А.І. Куїнджі.

На честь 240-річчя з дня народження Маріуполя була проведена масштабна реконструкція Театрального скверу, завдяки якій центр Маріуполя став більш сучасним та європейським.

Читайте також: Мариупольский сквер

Про деякі архітектурні пам'ятки, розташовані на проспекті Миру, я вже розповідала раніше. Проте давайте згадаємо найголовніші з них. Все ж таки особливу увагу слід звернути на стару частину міста. Традиційно почнемо з будівлі драматичного театру в Маріуполі. Приміщення драмтеатру будувалося протягом 1956–1960-х рр. Будівля маріупольського Драматичного театру побудована в стилі радянського монументального класицизму з великою кількістю ліпних декорованих елементів. Варто зазначити, що будівля драматичного театру – одна з 6 памяток архітектури місцевого значення. Цікаво, що протягом кількох років площу перед приміщенням драмтеатру прикрашала монументальна арка, яку було зруйновано напередодні відкриття театру. Нині вона збереглася тільки на світлинах.

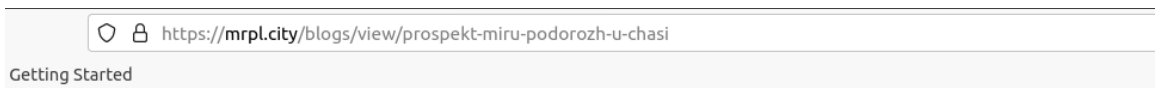

А якщо ми повернемося в минуле, то на місці театру побачимо чарівну *церкву святої Марії Магдалини*, фундамент якої був закладений ще в 1862 р. Сьогодні в Театральному сквері можна побачити скляний саркофаг, в якому зберігається фундамент церкви, а поруч незабаром буде встановлений під скляним куполом бронзовий макет церкви святої Марії Магдалини.

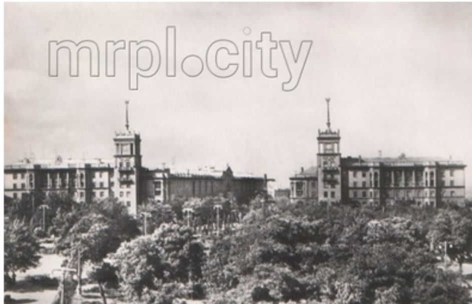
Гуляючи проспектом Миру, можна побачити унікальні *будинки зі шпилями*. Вони почали будуватися в 1953 р. за проектом Харківського інституту «Міськбудпроект», архітектором було призначено Л. Яновицького. Шпилі будинків видно з усіх точок

(3)

куполом бронзовий макет церкви святої Марії Магдалини.

Гуляючи проспектом Миру, можна побачити унікальні *будинки зі шпилями.* Вони почали будуватися в 1953 р. за проектом Харківського інституту «Міськбудпроект», архітектором було призначено Л. Яновицького. Шпилі будинків видно з усіх точок міста, за своєю архітектурою будинки виділяються з навколишньої забудови і є головними орієнтирами старої частини міста. Два будинки розділяє проїжджа частина і тротуари вулиці Куїнджі. У 2000-х роках західний будинок зі шпилем був пофарбований у білий колір (східний залишився природного цегельного кольору). Будинки створені у традиціях класицизму середини XX століття: масивний рустований цоколь, арочні отвори в еркерах, колони та пілони іонічного ордера, ліпнина на стінах, кутові частини будинків вінчаються шпилями та фігурними парапетами. У центрі – 7-поверхова частина, до якої примикають 4- і 5-поверхові крила. Завдяки шпилям будівлі є архітектурним акцентом перетину проспекту Миру і вулиці Куїнджі. Обидва будинки зі шпилями є пам'ятками архітектури місцевого значення.

Читайте також: **Мариуполь: каким он был, какой он есть**

Загадковим є будинок на *проспекті Миру, 40.* Для мене особисто це маріупольський будинок-хамелеон. Сьогодні тут розташована кав'ярня «IZBA-читальня». Однак до революції ця будівля належала адвокату Юр'єву, потім тут знаходилася редакція «Мариупольского справочного листка» (однієї з перших міських газет), був розміщений один з перших кінотеатрів. Тут же збиралися діти з першого піонерського загону. Але незабаром кіно, як кажуть, закінчилося, і в цьому особняку розмістилася сувора служба – НКВС. Характерно, що нацисти, захопивши місто восени 1941 р., відразу ж розмістили тут... гестапо. Напевно, тут перетнулися

(4)

https://mrpl.city/blogs/view/prospekt-miru-podorozh-u-chasi

Getting Started

місцевого значення.

Читайте також: **Мариуполь: каким он был, какой он есть**

Загадковим є будинок на *проспекті Миру, 40.* Для мене особисто це маріупольський будинок-хамелеон. Сьогодні тут розташована кав'ярня «IZBA-читальня». Однак до революції ця будівля належала адвокату Юр'єву, потім тут знаходилася редакція «Мариупольского справочного листка» (однієї з перших міських газет), був розміщений один з перших кінотеатрів. Тут же збиралися діти з першого піонерського загону. Але незабаром кіно, як кажуть, закінчилося, і в цьому особняку розмістилася сувора служба – НКВС. Характерно, що нацисти, захопивши місто восени 1941 р., відразу ж розмістили тут... гестапо. Напевно, тут перетнулися енергетичні потоки, як сказали б езотерики. А сам по собі будинок приємний поєднанням пілястр з фронтонами. Тут зустрічаються бароко та ампір.

Читайте також: **Стерлись из памяти, но не из истории: потерянные храмы Мариуполя в видеотуре 360˚ (ВИДЕО 360°)**

З 1905 р. чудово збереглось *колишнє відділення державного банку* (або Державна банківська контора). Цікаво, що і наразі тут розташована фінансова установа – філія «Укрсоцбанку». Після чималих організаційних клопотів в 1867 році був створений Маріупольський громадський банк. Однак через кілька років він був закритий, швидше за все, з причини появи в першій половині 70-х років нових банківських установ. На замовлення Маріупольської міської думи в 1897 р. в Санкт-Петербурзі був складений проект представницької двоповерхової будівлі для Маріупольського відділення Державного банку. У 1905 р. Маріупольське відділення перейшло в нову будівлю, виконану в класичних архітектурних традиціях. Це найстаріша банківська будівля в Приазов'ї і на південному сході України. Саме через цей банк проходило фінансове забезпечення будівництва маріупольських металургійних заводів «Нікополь» і

(5)

https://mrpl.city/blogs/view/prospekt-miru-podorozh-u-chasi

Getting Started

відділення перейшло в нову будівлю, виконану в класичних архітектурних традиціях. Це найстаріша банківська будівля в Приазов'ї і на південному сході України. Саме через цей банк проходило фінансове забезпечення будівництва маріупольських металургійних заводів «Нікополь» і «Провіданс», зведення міських приватних і громадських будівель. Багатопромислові, сільськогосподарські і культурні об'єкти по всьому Маріупольському повіту виникли завдяки кредитним можливостям місцевого відділення Державного банку. Саме це відділення Державного банку СРСР забезпечувало надходження платежів на будівництво житлового фонду, індустріальних і соціальних об'єктів міста в 50-80-ті рр. минулого століття. Той факт, що до кінця шістдесятих років біля стін цього банку на першотравневі і листопадові свята встановлювалися трибуни, з яких партійні і радянські керівники, так би мовити, батьки міста вітали святкові колони демонстрантів, свідчить про центральну роль цього місця і банківської будівлі протягом всієї історії міста. Проте сьогодні будівля Маріупольської філії АКБ «Укрсоцбанк» виставлена на продаж.

Саме на центральній вулиці міста зберігся найстаріший кінотеатр у місті – *«Победа»*, тут маріупольці насолоджувалися театральним мистецтвом, відвідуючи Зимовий театр (розташовувався за адресою: пр. Миру, 24).

У будинку *№ 37* була розташована біржа, а у сусідньому будинку – кондитерський і булочний магазин. Нині будинок № 37 прикрашає меморіальна дошка, присвячена Георгію Антоновичу Костоправу – відомому перекладачу, румейському і радянському поету, класику літератури приазовських греків. На табличці вказано, що він у 1932–1935 рр. працював у редакції газети «Коллективістіс». Зазначимо, що редакція неодноразово змінювала своє місцезнаходження. І цей будинок – один з багатьох.

Читайте також: **В Театральном сквере Мариуполя снова изменился ландшафт, выросли зеленые холмы**

Повертаючись у минуле, на вулиці Катерининській можна було побачити *особняк Г. Гофа*, сьогодні ж тут розташувалася редакція газети «Приазовский рабочий» і будівля залишається яскравою прикрасою головної вулиці міста.

Багато будівель на проспекті Миру побудовані в післявоєнний час на місці зруйнованих одноповерхових будівель довоєнної споруди. Ці будинки побудовані в стилі *«сталінського ампіру»* (інша назва «сталінський неоренесанс», характерні риси:

(6)

https://mrpl.city/blogs/view/prospekt-miru-podorozh-u-chasi

Getting Started

Багато будівель на проспекті Миру побудовані в післявоєнний час на місці зруйнованих одноповерхових будівель довоєнної споруди. Ці будинки побудовані в стилі *«сталінського ампіру»* (інша назва «сталінський неоренесанс», характерні риси: стилізація під початок XIX ст. епоху Наполеона, пізній класицизм або ампір (фр. Ампір – «імперія»). Зовні використовувалися жовта штукатурка, білі колони, біла ліпнина з великою кількістю радянської символіки (п'ятикутні зірки, серп і молот, барельєфи робітників). В інтер'єрі для прикраси використовувалися мармурові плити, бронзові лаврові вінки з радянською символікою, світильники, стилізовані під факели. Також в оформленні використовувалися елементи бароко. Придивимося? Бачимо безліч рельєфів з вищезгаданої символікою. У Маріуполі цього стилю дотримувались всього 5 років (з 1950 р.). Саме в стилі «сталінського ампіру» побудовані вже знайомі нам «будинки зі шпилями» та будинок № 24.

Крім інших важливих і унікальних споруд, все ж найбільше вражав своєю величчю і масштабами *Собор святого Харлампія* (побудований на місці ДТСААФ). Це було найбільше приміщення в історії Маріуполя, адже Харлампієвський собор вміщував п'ять тисяч осіб одночасно.

Проспект Миру сьогодні, як і колись - центральна вулиця міста… Розвинута, велика, затишна та історично важлива… *Головне – завжди пам'ятати, що зв'язок часів не розпадається. Те, що було вчора, існує і сьогодні – в пам'яті й слідах, які залишає людина. Ці сліди – вчинки, мистецтво і все, що побудоване…*

Читайте также: **В Мариуполе открылся креативный центр для творческих детей**

Джерело: https://mrpl.city/blogs

(7)